

Prednostne naloge EEB v času slovenskega predsedovanja Svetu EU (julij–december 2021)

»Deset zelenih testov« civilne družbe

Upati je, da bo s slovenskim predsedovanjem Svetu EU Evropa v celoti izšla iz koronavirusne krize z močnim občutkom za solidarnost in za boljšo ponovno izgradnjo. Slovenija bo prevzela zelo pomembno zakonodajno in politično vodstveno odgovornost, pri čemer bo nadgrajevala trenutno portugalsko in predhodno nemško predsedovanje v nemško-portugalsko-slovenskem triu med julijem 2020 in decembrom 2021.

Posebej pomembni podnebni in okoljski dosjeji vključujejo tudi sveženj »Fit za 55«, ki vsebuje reforme dvanajstih zakonodajnih dokumentov, ter akcijski načrt za ničelno onesnaževanje, ki se osredotoča na vodo, zrak in tla, hkrati pa je del širšega celostnega pristopa in s tem predstavlja tudi obsežen portfelj za upravljanje v okviru predsedovanja. Pomembno odgovornost bo imela Slovenija tudi na področju krožnega gospodarstva, kjer bodo imeli glavno vlogo tekstilna strategija, zakonodajna pobuda za politiko trajnostnih izdelkov ter krožne ekonomije pri politikah, povezanih z biotsko raznovrstnostjo (strategija EU za gozdove, mobilnostni sveženj, uredba TEN-E), ter pri projektu ozelenjevanja evropskega semestra. Nadzorovala bo lahko tudi pripravo končnih verzij strategije za vodik in uredbe o ravnanju z baterijami, kjer naj bi med portugalskim predsedovanjem prišlo do dogovora o »splošnem pristopu«.

Prav tako bo Slovenija med svojim predsedovanjem Svetu vodila EU na ključnih mednarodnih okoljskih in podnebnih forumih – na mednarodnih srečanjih o biotski raznovrstnosti v kitajskem Kunmingu med 11. in 24. oktobrom (še nepotrjeno) s poudarkom na konferenci CBD COP 15, na srečanju podpisnic Kartagenskega protokola o biološki varnosti COP-MOP 10, pa tudi na srečanju podpisnic COP-MOP 4 v Nagoji; na podnebnem vrhu UNFCCC COP 26 v Glasgowu med 9. in 20. novembrom, ki se mu bodo ponovno pridružile tudi ZDA; na mednarodni konferenci o ravnanju s kemikalijami SAICM ICCM 5 v nemškem Bonnu med 5. in 9. julijem; na sedmem zasedanju (MOP 7) pogodbenic Aarhuške konvencije med 18. in 21. oktobrom v Gruziji; ter na trojnem vrhu pogodbenic COP 15 Basel, COP 10 Rotterdam in COP 10 Stockholm v obdobju med 19. in 30. julijem v švicarski Ženevi.

Predsedovanje teh treh držav bo potekalo v znamenju krize s koronavirusom, in čeprav je bolezen Covid-19 upočasnila napredek, ni vplivala na zavezanost EU k uresničevanju evropskega zelenega dogovora. Dogovori, ki bodo sprejeti med slovenskim predsedovanjem Svetu EU, bodo prispevali k pozitivni zapuščini celotne predsedujoče trojice EU. Vsaka država predsedstva ima svoje odgovornosti in prednostne naloge pri sklepanju sporazumov med državami članicami. Poleg tega ima vsako predsedstvo pomembno vlogo pri tem, da s svojim zgledom narekuje značaj, tempo in ambicioznost ostalih držav.

V Evropskem okoljskem uradu (EEB) smo na podlagi posvetovanj s svojimi več kot 160 organizacijami članicami, v razpravah s širšimi civilnodružbenimi partnerstvi in deležniki, oblikovali več konkretnih zahtev na vseh okoljskih področjih – naših [Dvanajst zahtev za predsedujočo trojico](#). Na osnovi slednjih smo zasnovali in podrobneje razvili Deset zelenih testov za slovensko predsedstvo, kjer lahko predsedujoča država s svojo angažiranostjo, zavzetostjo in solidarnostjo trajno in bistveno vpliva na smer razvoja. Teste je potrdil odbor EEB, v katerem so predstavniki več kot tridesetih držav in številnih evropskih mrež.

Deset zelenih testov vključuje dokumente politik tako iz evropskega zelenega dogovora kot iz širših političnih in zakonodajnih okvirov, mednarodno dimenzijo ter primere, kjer Slovenija s svojim zgledom

Lahko predstavlja navdih za ostale države. Deset zelenih testov predstavlja vizijo civilne družbe o tem, kaj bi predstavljalo potreben uspeh slovenskega predsedstva v kontekstu izzivov, s katerimi se soočata naš planet in družba.

V nadaljevanju torej predstavljamo Deset zelenih testov in se veselimo sodelovanja s slovenskim predsedstvom, tako neposrednega kot prek naših članov, s ciljem uspešnega predsedovanja, v času katerega lahko EU doseže pomemben napredek v prehodu na življenje v okviru omejitev našega edinega planeta. Zavedamo se, da je za predsedstvo pomembno sodelovanje celotnega Sveta EU, zato tudi ostale države članice pozivamo, naj teh deset testov uporabljajo kot izhodišča za svoje delovanje v Svetu ter tako kar najbolje izkoristijo naslednjih šest mesecev.

Ta osnutek je namenjen slovenski civilni družbi, pa tudi slovenskim oblastem za dialog o prednostnih nalogah na področju okolja v času slovenskega predsedovanja Svetu EU od julija do decembra 2021. Za pripombe jih prosimo usmerite na Patrick.tenBrink@eeb.org in Laura.Hildt@eeb.org.

Deset zelenih testov za Slovenijo

Delovni osnutek splošnega povzetka

1. Zagotavljanje pravičnega prehoda v trajnostno in odporno Evropo:

- zagotoviti, da bo evropski zeleni dogovor (angl. *European Green Deal*; EGD) tudi po okrevanju Evrope po koronavirusni krizi ostal prednostna naloga politik EU, ter spodbujati razpravo držav članic o potrebi po novem trajnostnem standardu;
- spodbujati osmi okoljski akcijski načrt, ki bo spremljal izvajanje EGD, ciljev trajnostnega razvoja (CTR) ter širši napredek na področju trajnostnosti, ob zavezanosti k razpravam in odzivom na visoki ravni v vseh institucijah EU;
- spodbujati ozelenjevanje evropskega semestra, ki bo v celoti vključeval EGD, CTR-je in davčno reformo z namenom krepitve odpornosti;
- zavzemati se za reformo mednarodne trgovinske politike EU v smeri popolne usklajenosti s cilji EGD, tako da bo EU odstopila od Pogodbe o energetske listini ter prekinila pogajanja s državami Mercosurja;
- zagotoviti transparentnost in sodelovanje javnosti pri uvajanju zelene agende ter gospodarskega in naložbenega načrta za Zahodni Balkan;
- sprejeti strategijo EU za trajnostni razvoj s časovnim načrtom za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja.

2. Omogočanje zelenega prehoda z davčno reformo ter s trajnostno porabo večletnega finančnega okvira in svežnja za okrevanje

- voditi Svet EU pri pogajanjih o pobudah za davčno reformo (Direktiva o obdavčitvi energije, sistem za trgovanje z emisijami – ETS, mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah – CBAM);
- spodbujati spoštovanje načela, »da se ne škoduje bistveno« pri porabi sredstev EU, ter sodelovati pri oblikovanju in izvajanju taksonomije za trajnostno financiranje in tako zagotoviti, da bo to načelo v celoti vključeno v vse delegirane akte o taksonomiji;
- biti zgled pri izvajanju EGD v sporazumih o partnerstvu za porabo proračuna EU (večletni finančni okvir) ter v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost (NOO) s usmerjenimi naložbami in transformativno reformo politik.

3. Spopadanje s podnebno krizo in spodbujanje trajnostne mobilnosti:

- voditi pogajanja Sveta o svežnju »Fit za 55« ter zagotoviti ambicioznost vseh dvanajstih pobud, pri čemer naj bo »energetska učinkovitost na prvem mestu« vodilno načelo pri omogočanju prehoda na popolnoma obnovljivo energijo v prihodnosti;
- izkazati ambicije in vodilno vlogo EU na podnebni konferenci COP26 ter to podkrepiti z vidnim napredkom znotraj EU;

- spodbujati trajnostno mobilnost za podnebje, čist zrak in ljudi z ambicioznimi stališči Sveta glede revizije uredbe TEN-T, pobude za železniški koridor, inteligentnih transportnih sistemov ter novih (»post Euro 6/VI«) emisijskih standardov;
- biti zgled pri izvajanju strategije za prilagajanje podnebnim spremembam z osredotočanjem na naravne rešitve ter sinergije z ukrepi na področju biotske raznovrstnosti in na podnebne spremembe odpornim upravljanjem voda;
- biti zgled pri obdavčevanju ogljika s povišanjem sedanjih stopenj ter na ta način spodbujati razogljičenje ter povečati prihodke za zeleni prehod.

4. Zaustavitev dramatičnega zmanjševanja biotske raznovrstnosti na kopnem, v sladkih vodah in v oceanih ter investiranje v odpornost naših ekosistemov

- vztrajati pri ambiciozni strategiji za gozdove, ki bo temeljila na varovanju in obnovi narave, ter biti zgled na področju varovanja, obnove in resnično trajnostnega upravljanja gozdov;
- pripraviti Svet na pravočasno sprejetje ambiciozne zakonodaje o obnovi narave leta 2022, ki bo določila pravno zavezujoče cilje za začetek okrevanja biotske raznovrstnosti;
- izkazati ambicije in vodilno vlogo EU na podnebni konferenci CBD COP15 ter to podkrepiti z vidnim napredkom znotraj EU na področju izvajanja strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030;
- spodbujati dobro delujoče morske in obalne ekosisteme, med drugim z novimi morskimi zavarovanimi območji v EU in drugod po svetu, ki bodo pripomogli k prihodnosti, odporni na podnebne spremembe, ter zagotoviti trajnostne ribolovne kvote;
- spodbujati države članice k izvajanju ukrepov za zagotavljanje celovitega izpolnjevanja obstoječih obveznosti, določenih z zakonodajo o naravi, vodi in morju, zlasti z učinkovitim upravljanjem zavarovanih območij;
- biti zgled pri izvajanju strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 ter omogočiti začetek okrevanja biotske raznovrstnosti, vključno s povrnitvijo rek v prosto tekoče stanje.

5. Začetek prehoda na trajnostno prehrano in kmetijstvo

- spodbujati trajnostno kmetijstvo, ki bo v skladu s strategijo »Od vil do vilic« in strategijo za biotsko raznovrstnost;
- vztrajati pri trdnem okviru za podnebne ukrepe v kmetijskem sektorju pri pogajanjih Sveta o reviziji uredbe o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu (LULUCF);
- biti zgled s podnebju in naravi prijaznim strateškim načrtom SKP ter z ambicioznimi ukrepi za nadaljnje povečevanje obsega ekološkega kmetovanja.

6. Spodbujanje prizadevanj za ničelno onesnaževanje – čisto vodo in čist zrak za vse

- voditi pogajanja Sveta za ambiciozen in transformativen akcijski načrt za ničelno onesnaževanje zraka, vode in tal (ZPAP), ki bo med drugim naslovil onesnaževanje pri njegovem viru, vključno z zmanjšanjem uporabe nevarnih kemikalij in plastike, uveljavil načelo »onesnaževalec plača«, vzpostavil finančne instrumente za spodbujanje čiste proizvodnje ter vključeval ukrepe za odpravljanje zvočnega in svetlobnega onesnaževanja;
- sodelovati z Evropsko komisijo pri posodobitvi seznama prednostnih snovi, določenih z direktivama o okoljskih standardih kakovosti (OSK) ter o podzemni vodi;
- zmanjšati onesnaževanje zraka pri njegovem viru, vključno z onesnaževanjem zaradi kmetijskih dejavnosti in ogrevanja gospodinjstev, ter spodbujati ambiciozne ukrepe proti onesnaževanju zraka na mednarodni ravni (revizija Göteborgskega protokola);
- biti zgled pri sprejemanju transformativnega načrta upravljanja povodij z namenom izboljšanja ekološkega stanja rek, jezer in podzemnih voda do leta 2027.

7. Spodbujanje krožnega gospodarstva in preprečevanje nastajanja odpadkov

- doseči dogovor o ambicioznem stališču Sveta glede revizije uredbe o pošiljkah odpadkov, tako da bo slednja omejevala izvoz odpadkov, določala spoštovanje hierarhije ravnanja z odpadki ter upoštevala spremembe Baselske konvencije glede pošiljanja plastičnih odpadkov;
- dokončati pogajanja Sveta o uredbi o ravnanju z baterijami ter pri tem spodbujati – med drugim – uporabo digitalnih potnih listov izdelkov, cilje glede minimalne količine reciklirane vsebine ter zahtevane lastnosti glede vzdržljivosti, razstavljanja, ponovne uporabnosti in ogljičnega odtisa baterij; ter določiti ambicioznejše cilje glede zbiranja in recikliranja ter postopnega opuščanja baterij za enkratno uporabo;
- usmerjati začetne faze razprave o »zelenih zagotovilih« ter zahtevati, da so navedbe o ekoloških značilnostih izdelkov, namenjene potrošnikom in podjetjem, ustrezno podkrepljene z javno dostopnimi dokazi, skladnimi z metodologijo EU za okoljski odtis izdelkov.

8. Preusmeritev na industrijo brez onesnaževanja

- voditi razprave v Svetu za ambiciozno reformo direktive o industrijskih emisijah, ki bo v celoti odražala ambicije na področju ničelnega onesnaževanja, podnebja in krožnega gospodarstva, preprečevala nesreče ter na novo oblikovala okvir in metodo za določanje najboljših razpoložljivih tehnologij;
- izboljšati dostop do okoljskih informacij in njihovo uporabnost z namenom spodbujanja skladnosti in primerjalnih analiz s pomočjo Evropskega registra izpustov in prenosov onesnaževal ter globalne integracije (npr. Kijevski protokol Ekonomske komisije ZN za Evropo);

- začeti razpravo v Svetu glede resničnega izboljšanja trajnostnosti in okoljskih lastnosti gradbenih materialov ter določiti zahteve glede informacij in lastnosti;
- spodbujati novo industrijsko strategijo, ki bo združevala evropski zeleni dogovor in cilje digitalizacije, spodbujala celosten pristop do vseh onesnaževal ter omogočila sistemske spremembe v smeri ogljično nevtralne, krožne industrijske proizvodnje brez onesnaževanja.

9. Poziv k okolju brez strupov in k ambicioznem izvajanju trajnostne strategije za kemikalije

- zagotoviti ambicioznost pri izvajanju trajnostne strategije za kemikalije s prispevki k okrogli mizi na visoki ravni;
- spodbujati zaščitne omejitve v skladu z uredbo REACH, kot je npr. omejitev namerne uporabe mikroplastike;
- prizadevati si za vodilno vlogo EU pri okrepitvi globalnega sporazuma o živem srebru ter izboljšati strategijo EU in njeno izvajanje z dodatnimi izdelki in procesi, predvidenimi za postopno opustitev.

10. Krepitev odgovornosti in pravne države ter spodbujanje dostopa do pravnega varstva na področju okolja

- zagotoviti popolno skladnost z Aarhuško konvencijo do oktobrske konvencije MOP ter izkazati zavezanost Sveta EU k širokemu dostopu do pravnega varstva na ravni EU;
- voditi Svet v začetnih razpravah za ambiciozno revizijo direktive o kaznivih dejanjih zoper okolje;
- sodelovati pri reformi agende za boljše pravno urejanje prek platforme F4F, tako da bo agenda skladna z evropskim zelenim dogovorom in da bo ustrezala javnemu interesu;
- spodbujati blaginjo in socialno pravičnost po vsej EU z vključitvijo socialnih vprašanj v 8. okoljski akcijski program, v reformo evropskega semestra ter v politike evropskega zelenega dogovora;
- spodbujati civilnodružbeni prostor in vsebinsko sodelovanje civilne družbe za večjo učinkovitost in demokratično legitimnost, zlasti z zagotavljanjem polne udeležbe evropske civilne družbe v procesu Konference o prihodnosti Evrope;
- sistematično posvetovati se z mladimi in jih vključevati v odločitve o njihovi prihodnosti;
- biti zgled z vključevanjem in krepitevijo vloge civilne družbe (skupaj s podporo krepitevi zmogljivosti) v procesih okoljskih politik ter z zagotavljanjem dostopa do okoljskega pravnega varstva na področju okolja.

Teh **deset zelenih testov** bodo dopolnjevale še podrobnejše »zahteve« v **Memorandumu EEB za slovensko predsedstvo**. S tem bo civilnodružbena vizija glede potrebnega napredka pri politikah opredeljena natančneje – med drugim s kvantitativnimi cilji, časovnimi okviri ter konkretnimi formulacijami politik, ki so potrebne za izražanje nujno potrebne ambicioznosti. Memorandum bo

objavljen konec junija 2021, na predvečer začetka slovenskega predsedovanja, osnutek dokumenta pa je lahko zainteresiranim civilnodružbenim skupinam na voljo že prej.